

19 OCAK 1988

OSMANLI ARAŞTIRMALARI

I

Neşir Heyeti — Editorial Board
HALİL İNALCIK — NEJAT GÖYÜNÇ
HEATH W. LOWRY

THE JOURNAL OF OTTOMAN STUDIES

I

İSTANBUL - 1980

tur. Bu şehirlerde meydana getirilen Hollanda kolonilerinin ayrı bir yeri bulunmaktaydı. Bunun izlerini bu yüzyılın başında İzmir'de gördük. Şimdi tarihin derinlikleri içinde bulunan bu hatıralardan tarih vesikalarında kalan yönlerini çağdaş usuller içinde incelemek günümüz ve yarının tarihçilerine düşmektedir ki şu an elimizin altında bulunan bu kitabın ne büyük bir ihtiyacı karşıladığını tekrardan kaçınıyoruz. İki devlet arasındaki kültürel münasebetlerin ne kadar ileri düzeyde olduğu da bu vesileyle ortaya çıkmaktadır⁵. Osmanlı devlet adamları hakkında verilecek hükümlerin hem yerli hem yabancı kaynaklar aracılığı ile işlenmesi gerektiğini de Groot ortaya koymaktadır. Fakat bu işleme girişildiği zaman yabancı kaynakların çok sıkı kontrol edilmesine tanınmış türkolog H. Scheel çok önceden işaret etmişti (*Türkiyat Mecmuası* VII-VIII/1 (1940-1942) S. 48-55). Bu ikazı yerine getirmede müellifi başarılı sayabiliriz. Halil Paşa'nın Hollanda'da bulunan mektupları üzerinde 8. Türk Tarih Kurumu Kongresinde bir bildiri veren müellife ülkesinin şark tarihi araştırmalarında türkolojiye düşen kısmını yetkiyle sürdürme çabasındaki çalışmalarında başarılar dilerken aynı değerde yeni ürünlerini de beklemekte olduğumuzu ihsas etmeliyiz.

5. Hollandalı gezgin Cornelis de Bruyn'ün gravür sergisi 1974 yılında İstanbul ve Ankara'da açılmış ve bir de broşür yayınlamıştır. J. B. Vanmour'un tabloları 1978 yılında İstanbul ve Ankara'da sergilendiği zaman türkçe ve ingilizce bir broşür yayınlamıştır.

M. Münir Aktepe

-Gazavat-ı Sultan Murad b. Mehmed Han Haz. Halil İnalçık, Mevlüd Oğuz
TTK Yayını XVIII Dizi, Sayı 1

Eserin yayını 1959 da Prof. Rasih Güven tarafından araştırma için Prof. İnalçık'a verilen yazma nüsha alınarak yapılmıştır. Eserin ikinci bir yazma nüshasına rastlanmamıştır. Bu gazavatname özellikle 1444 Varna savaşı için önemli bir tarihi kaynaktır. Prof. İnalçık'a göre bu eserin XV. yüzyıl müverrihleri tarafından bilindiğine dair deliller de pek yoktur. Böylece bu gazavatname dönem için önemli bir kaynak olarak ortaya çıkmakta ve Polonya-Macar kronikleri ile karşılaştırılacak tek Osmanlı tarih yazıcılık kaynağı olma niteliğini kazanmaktadır.

Bulunan tek yazma nüshanın sayfa eksiklerinden başka, kötü bir rik'a yazı ve imlâyla kaleme alındığı gözönüne alınırsa, metnin emandasyonundaki güçlük anlaşılmaktadır. Eserin ilk 63 varakında Varna savaşı yer alıyor. Ekli ikinci bölümde Mahmut Paşa menakibnamelerinden biri yer almaktadır.

Eserin transliterasyonundan sonra Prof. İnalçık'ın notları yer alıyor (s 79-110).

Burada 1443-44 yılı olaylarının geniş ölçüde bir analizi ve bilinen kaynaklar kullanılarak bir değerlendirmesi yapılıyor. Böylece Osmanlı tarihinin bir dönemi tarihçilere ışık tutacak bir biçimde ele alınmış oluyor. Lugatçeden sonra metnin faximile basımı yer almaktadır.

İlber Ortaylı

Osmanlı İmparatorluğu ile Lehistan «Polonya» Arasındaki Münasebetlerle ilgili Tarihi Belgeler: Hazırlayan Nigâr Anafarta, Yayınlayan, Mehmet Kayala, Basım Yeri ve Tarihi Belli değil, Türkçe-İngilizce 161 sahife + 63 Fotokopi.

XV. asırda Polonya Krallığı Litvanya-Ukrayna ve Yagellon hanedanı devrinde Macar tacını da elinde tutan Avrupa'nın güçlü bir devletiydi. Bu devlet kısa zamanda Balkanlarda süratle ilerleyen yeni bir kuvvetle, Osmanlılar ile çatışmaya girdi. Uzun bir tarih boyu iki güç arasındaki ilişkiler sadece savaş alanlarında değil, Balkan uygarlığında önemli etkileri görülen ticari kültürel alışverişin de gelişmesine neden oldu.* Günün birinde Polonya parçalanıp, bağımsızlığını kaybettiğinde bu devletin varlığını tanımaya devam etti Osmanlılar...

Osmanlı devletinin ilk asırlarından beri Polonya bu ülke ile çok ilgilendi. Sadece anlaşmalar değil; ticari ilişkileri belirleyen belgeler, diplomatik raporlar her iki ülkenin arşivlerini dolduruyor. Üstelik çok erken dönemde kaleme alınan Polonya sefaretnameleri de Osmanlı İmparatorluğu ve ona tabi Kırım Hanlığı, Eflak-Boğdan, Transilvanya devletlerinin iktisadi ve toplumsal yapısını kavramak yönünden çok yararlıdır. Bu seyahatnamelerden, Bronevskiy'in 16. yüzyılda kaleme aldığı ve dilimize Kemal Ortaylı tarafından çevrilmiştir.** Yazar Bronevskiy 1578 de Stefan Batori tarafından Eflak-Boğdan ve Kırım Hanlığına elçi olarak gönderilmişti.

* Cvetana Georgieva, «Les rapports de commerce entre L'Empire ottoman et la Pologne et les terres bulgares au XVI siècle» *Bulgarian Historical Review*, 1973, Nr 3, s. 38-51. Polonya ve Bulgar arşiv belgelerine dayanan bu araştırmaya göre; II. Bayezid Kili-Akerman, Eflak-Boğdan eğemenliğinden sonra Polonya ve güney doğu Avrupa ile daha kolay ticari ilişkiler kurabilmektedir. 1494 de Bayezid II. ve Jean I arasındaki anlaşma Polonya ve Litvanya tüccarlarına Osmanlı topraklarının kapılarını açmıştır. Özellikle Niğbolu bu ticarete önemli bir merkezdi.

XV-XVII. yüzyıllar boyu, yılda 5-10 bin altınlık hacme varan ticareti olan tüccarlar vardı. Bu özellikle Balkanlarda zenaat ve tarım ürünlerinin değerlendirilmesinde yararlı olmuştur.

** Martin Bronevskiy, *Kırım-Tartariae Descriptio*, Çev: Kemal Ortaylı Ege Matb. Ankara 1970.